

Over het hoofd gezien

FOTO: TON VAN DEN BORN

“Voor innovatieve ketens zijn toppers nodig”, zegt Nic Douben, lector Kennis, ketens en netwerken aan de HAS Den Bosch. “Op elk niveau, ook hbo en mbo.” Het Innovatieplatform heeft dat blijkbaar over het hoofd gezien. Taak van Douben is nu om voor de hogeschool een positie in het netwerk te realiseren.

▲ Nic Douben, lector Kennis, ketens en netwerken, wil voor het hbo, de HAS in het bijzonder, een positie in het innovatienetwerk realiseren

Centraal in zijn analyse van de agrarische situatie in Nederland staan twee termen: ketenomkering en vermaatschappelijking. Deze processen vragen, aldus emeritus hoogleraar Nic Douben, niet alleen veel van ondernemers, maar ook van consumenten, beleidsmakers en belangenorganisaties. En bovendien van de kennisinstellingen. “Er komen andere systemen van bedrijfsvoering, reclame, controle en verkoop”, legt hij uit. En zelfs van kennisoverdracht. “De agra-

rische sector heeft met een majeure transitie te maken.”

Douben is aangesteld als lector Kennis, ketens en netwerken aan de HAS Den Bosch. Hij werkt mee aan de ontwikkeling van ‘education and development centres’ als ‘food design’ en ‘horsepower’ en vormt een kenniskring op zijn vakgebied. Op donderdag 29 april hield hij zijn oratie. Een week voor de rede praat hij over zijn onderwerp, namelijk innovaties, de realisatie daarvan en de verstrekkende gevolgen ervan. Hij vertelt ook wat de betekenis

van zijn lectoraatgebied voor het groene onderwijs is.

Gespot

Douben was tot voor kort hoogleraar Economie van Techniek en Innovatie op de Technische Universiteit in Eindhoven. Hij verdiepte zich in vragen zoals: wat gebeurt er met nieuwe technische toepassingen, wat zijn de economische consequenties en wat zijn juridische en sociale gevolgen? “Dan

Curriculum vitae

Prof.dr. Nic Douben (1939) is twee jaar geleden bij de TU Eindhoven met emeritaat gegaan. Hij is voordien na een studie economie in Tilburg en een promotie op dezelfde universiteit, verbonden geweest aan de universiteiten in Rotterdam (hoogleraar vanaf 1971) en Nijmegen (1975 tot 1984). In Eindhoven, waar hij sinds 1984 zat, was hij hoogleraar Economie van Techniek en Innovatie. Verder was hij van 1980 tot 1988 lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, voorzitter van de Adviesraad voor het onderwijs en bestuurslid bij verschillende ondernemingen, onder andere de Rabobank.

stap je over disciplinegrenzen”, zegt hij. “Kijk bijvoorbeeld naar de pinautomaten. Wat voor invloed heeft zo’n nieuwe vorm van betalingsverkeer voor veiligheid, voor ouderen, voor sociale omgang?”

Tegelijk was hij vanaf 1980 tot een paar jaar geleden bestuurslid van de Rabobank. Zo kwam hij in aanraking met de agrarische sector. “Eigenlijk helemaal niet zo’n aparte wereld, want het zijn net zo ondernemers als in andere sectoren. Ze werken alleen met plantaardig en dierlijk materiaal.” Hij discussieerde en publiceerde. Hoe kun je met de agrarische sector verder? Wat zijn innovatieve mogelijkheden in reconstructiegebieden? En zijn er ook andere toepassingsgebieden dan voedingproductie? Zo nam hij bijvoorbeeld deel aan een project in Flevoland over medicinaal gebruik van gewassen. “Vanwege mijn netwerken en de publicaties over innovaties in de agrarische sector werd ik gespot door HAS Den Bosch.”

Transparantie

Hij zegt over enige voorsprong te beschikken. Want, “veel mensen die praten over innovaties hebben nog nooit echt een innovatie uitgevoerd of

eraan meegedaan. Dat heb ik wel (in Flevoland bijvoorbeeld). En doe je dat, dan zie je dat het proces compleet anders verloopt en andere kennis vraagt dan je zou verwachten; soms heel eenvoudige dingen. Wie is eigenlijk verantwoordelijk voor welk onderdeel? En wie draagt de schade als de innovatie misgaat?”

Het gaat hier om systeeminnovaties. Kijk bijvoorbeeld naar de fok van het Livar-varken in Limburg, wijst Douben. Een aantal ondernemers wilde ‘eerlijk en heerlijk’ varkensvlees leveren. Productie volgens bepaalde maatschappelijk verantwoorde normen zoals voedselveiligheid, duurzaamheid en dierenwelzijn. Dat raakt dan heel de keten: de voedingleveranciers moeten kunnen garanderen dat de voeding aan dezelfde normen voldoet en betrouwbaar is, koks moeten rekening houden met consumentwensen in hun bereiding en verkopers moeten een goed beeld van het product scheppen. Transparantie, zegt hij. “Je moet in zo’n keten je bedrijf transparant willen maken. Want wil je zo’n innovatie realiseren, dan moet dat in de hele keten, niet zomaar van een onderdeel-tje.”

“Mijn rol is dan vooral coachend. Bijvoorbeeld door met leden van de kenniskring overleg te voeren opdat ze de

systematiek van dergelijke keteninnovaties herkennen in hun eigen competentiegebied. Of door met studenten te praten over hoe je dit oppakt in projectgroepjes. Er zijn bijvoorbeeld studenten bezig met vergelijken van melksamenstelling van een stuk of zeven melkproducerende zoogdieren. Het zou een bedrijfje kunnen worden, ze zouden er een pilot van kunnen maken, een businessplan schrijven en het steeds overdragen aan een volgende generatie studenten.”

Brug

Die hbo’ers zijn over het hoofd gezien, vindt Douben. “Bij de discussie in het vorig jaar ingestelde Innovatieplatform (bedoeld om de communicatie tussen universiteiten en bedrijfsleven te bevorderen, de kenniscirculatie daar te faciliteren en zo innovatie en uiteindelijk de economie te stimuleren) is het hbo nauwelijks in beeld. Maar als er één plek is waar kennis naar mkb en ook naar grootbedrijven stroomt, dan is dat het hbo wel.” Hij wil dit in de twee dagen per week dat hij voor de HAS werkt, veranderen. “Ik heb mezelf als doel gesteld om de HAS in het buitengebied van industrie, dienstverlenende bedrijven en zorginstellingen bekend te maken. Om daar contacten te leggen en relaties op te bouwen.” En zo voor de hogeschool een positie in het netwerk te realiseren.

“De HAS wil zich dan niet presenteren als researchinstituut, maar als een instituut voor kennisoverdracht die de research van elders haalt. De uitdaging is om van de HAS een topinstituut te maken. Niet alleen studenten en docenten spelen daarin een rol, maar ook bedrijfsleven, consumenten, overheid en maatschappelijke organisaties.”

Deelname aan het netwerk, buiten de →

Ketenomkering en vermaatschappelijking

Ketenomkering wil zeggen dat nu behoeften van consumenten de verkoop in de detailhandel en daarmee de productie in het veld bepalen. Van aanbodenaar vraaggestuurd. Dat heeft gevolgen voor de productieketen zelf, maar ook voor de bedrijfseconomische context en de politiek-maatschappelijke omgeving. Nic Douben spreekt van een megaproces. Vermaatschappelijking duidt op de ontwikkeling waarin de samenleving toenemende aandacht voor bijvoorbeeld dierenwelzijn, duurzaamheid, voedselveiligheid en milieu vraagt en de overheid eisen stelt. En als daaraan wordt voldaan, *licenses to produce, process and distribute* kan verstrekken.

school treden, geen belemmerende muren meer. Dat is ook de gedachte achter de 'education and development centres' (edc's). Dit zijn een soort regionale kenniskringen, met deelname van bedrijfsleven. Ze zijn er bijvoorbeeld voor paardenhouderij, de reconstructie van het platteland, duurzame ontwikkeling, food design en creatief ondernemen. De contacten leiden vaak tot concrete opdrachten en studenten worden aan het werk gezet om oplossingen te bedenken. "Het was hier eigenlijk al gezaaid", zegt Douben. "Ik kon direct de vruchten plukken; een reden waarom ik dit ook onmiddellijk geaccepteerd heb." "Studenten", vervolgt hij, "leren van deze aanpak heel concreet dat oplossen van praktische problemen meer vraagt dan een of twee vakken. Je leert dat in de praktijk natuurlijk ook, maar als je het al tijdens de studie hebt gehad, dan durf je daarna ook andere dingen aan te pakken."

Broedplaats

Uiteindelijk zijn er in de innovatieve ketens niet slechts academici nodig, maar, zegt Douben, "toppers op elk niveau. Van iedere gekwalificeerde beroepsbeoefenaar wordt niet alleen doen, maar ook denken gevraagd. Ook hbo- en mbo-niveau. Al die rollen zijn nodig in zo'n keten. Als niet iedereen meedoet, is van echte systeeminnovatie geen sprake."

"Gisteravond (19 april) was ik op een bijeenkomst in Baarlo. De vraag was daar of je in Limburg medicinale kruiden zoals in Flevoland zou kunnen telen. Ik zat er met Jan Pieter Jansen, CvB-voorzitter van AOC Limburg. We kwamen tot de conclusie dat we daar ook het aoc bij zouden moeten betrekken."

Dat is een voorbeeld van zijn inzet. De kenniskring, met deelname van mensen vanuit de hogeschool, is een ander element. "En ik zal bijdragen aan projecten waar studenten en HAS Kennistransfer een rol in spelen. Als dat een broedplaats kan worden voor nieuwe innovatieactiviteiten met agrarisch ingangsmateriaal, dan zou het heel mooi zijn." ∞

Ton van den Born